VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kunta- ja aluehallinto-osasto

2.10.2018

Hallintovaliokunta 3.10.2018

Vuoden 2019 talousarvioesitys, kuntien tukeminen

Kuntatalous

Kuntatalouden (peruskunnat ja kuntayhtymät) kehitystä on arvioitu talousarvioesityksen yhteydessä valmistellussa kuntatalousohjelmassa vuodelle 2019. Syksyn kuntatalousohjelma syventää valtion talousarvioesityksen kuntatalousvaikutusten arviointia. Suomen talous on ollut selvässä nousussa ja bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan jatkuvan myös lähivuosina, tosin jonkin verran hidastuen. Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan myös kuntatalous vahvistui edelleen vuonna 2017. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate oli 3,9 mrd. euroa. Se kasvoi edellisvuodesta noin 540 milj. euroa. Kuntatalouden vuosikatteen vahvistuminen perustui ennen kaikkea peruskuntien vuosikatteen vahvistumiseen, sillä kuntayhtymien vuosikate heikkeni noin 30 milj. euroa. Vuosikatteen paraneminen johtuu ennen kaikkea toimintamenojen maltillisesta kasvusta sekä verotulojen lisäyksestä. Tätä selittävät sekä kuntien omat, että hallituksen linjaamat sopeuttamistoimet ja kilpailukykysopimukseen liittyvät säästöt. Vaikka kuntatalous vahvistui kokonaisuutena vuonna 2017, on kuntien välillä edelleen suuria eroja. Tilikaudentulos oli negatiivinen 51 kunnalla ja vuosikate oli negatiivinen neljässä kunnassa.

Kuntatalouden nettoinvestoinnit olivat vuonna 2017 hieman yli 3,4 mrd. euroa, josta peruskuntien osuus oli noin 2,4 mrd. euroa. Edellisvuoteen verrattuna investoinnit kasvoivat noin 180 milj. euroa. Kasvu johtuu kuntayhtymien investointien lisäyksestä, sillä

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto
www.vm.fi

Puh 0295 16001 (vaihde)
Faksi 09 160 33123
valtiovarainministerio@vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

peruskuntien investoinnit laskivat lähes 55 milj. eurolla edellisvuoteen verrattuna. Kuntayhtymien investointien kasvu selittyy sairaanhoitopiirien investointien kasvulla. Kuntatalouden lainakanta jatkoi edelleen kasvua, tosin se hidastui edeltäviin vuosiin verrattuna. Lainakanta kasvoi vuoden 2016 noin 18,1 mrd. eurosta 18,4 mrd. euroon vuonna 2017.

Kuntatalousohjelmassa tehdyn kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuntatalous heikkenee hieman vuonna 2018. Vuonna 2019 kuntatalouden tuloksen arvioidaan hieman paranevan ja myös vuosikatteen vahvistuvan. Työttömyysaste pysyy rakenteellisten tekijöiden takia melko korkeana, minkä vuoksi kuntien osaltaan rahoittamat työmarkkinatuki- ja toimeentulotukimenot laskevat hyvin hitaasti. Toimintamenoja kasvattavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun lisäksi palkankorotukset ja kilpailukykysopimuksen lomarahaleikkauksen päättyminen maaliskuussa 2019.

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen vuonna 2019

Vuoden 2019 talousarvioon liittyvien valtion toimenpiteiden vaikutusten arvioidaan olevan noin 254 milj. euroa kuntataloutta heikentävä. Tähän vaikuttaa ennen kaikkea valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus sekä valtionosuusindeksin jäädytys. Vuoden 2019 talousarvion yhteydessä tehty tarkistus tehtiin vuoden 2016 toteutumatiedoilla. Tarkistuksen mukaan kunnat saivat tuolloin noin 210 milj. euroa liikaa valtionosuuksia ja sitä vastaava vähennys korotettuna vuoden 2019 hintatasoon tehdään valtionosuuksiin ensi vuonna. Hallitusohjelma sisältää useita kuntien menojen vähentämiseen pyrkiviä toimenpiteitä. Näitä ovat muun muassa erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen sekä omais- ja perhehoidon kehittäminen.

Valtioavut kunnille ja kuntayhtymille ovat yhteensä 10,5 mrd. euroa, tästä peruspalvelujen valtionosuuden osuus on hieman vajaat 8,5 mrd. euroa.

Veroperustemuutosten seurauksena kuntien verotulojen arvioidaan vähenevän ensi vuonna 224 milj. euroa. Vähennys kompensoidaan täysimääräisesti korottamalla vastaavasti peruspalvelujen valtionosuuksia

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (28.90.30)

Momentin loppusumma on 8 491 milj. euroa, mikä on noin 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Valtionosuutta vähentävät muun muassa hallitusohjelman mukaiset esitykset kuntien tehtävien vähentämisestä (32,8 milj. €), kilpailukykysopimukseen liittyvä valtionosuuden leikkaus (29,5 milj. €, lisäleikkausta vuoden 2018 tasoon verrattuna), siirto kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään (30 milj. €) sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (213,4 milj. €).

Valtionosuutta korottavat muun muassa kuntien verotulomenetysten kompensaatio (223 milj. €) ja asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos (25,2 milj. €). Lisäksi lastensuojeluun ja lapsiperheiden kotiapuun osoitetaan 15 milj. euron lisäys ja vanhusten kotihoitoon ja veteraanien kotiin vietäviin palveluihin 1 milj. euron lisäys.

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ei ole tehty vuodelle 2019 indeksikorotusta. Indeksin jäädyttäminen toteutetaan niin, että laskennallisiin kustannuksiin tehdään indeksikorotus (1,3 %), mutta siitä aiheutuva 91,5 milj. euron valtionosuuden lisäys vähennetään lopullisesta valtionosuudesta.

Kehysten mukaista 10 milj. euron siirtoa kriisikuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen ei esitetä koska vuodelle 2019 ei ole tulossa yhtään kuntaliitosta. Kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen on tarkoitus käyttää 10 milj. euroa.

Valtionosuusprosentti nousee 25,37 prosenttiin mikä on 0,03 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2018.

Lisäksi:

Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (28.90.31) 4,09 milj. €.

- Määrärahalla maksetaan kuntaliitosten yhteydessä kunnille yhdistymisavustuksia sekä mahdollisia valtionosuuden vähenemisen korvauksia. Näitä maksetaan viimeistään vuonna 2017 toteutuviin yhdistymisiin.
- Kehyspäätöksessä oli lisäksi momentille varattu vuodesta 2018 alkaen 10 milj. euroa kriisikuntien yhdistymisen harkinnanvaraiseen tukemiseen. Vuodelle 2019 ei ole kuitenkaan tulossa yhtään kuntien yhdistymistä, joten tätä ei esitetty vuoden 2019 talousarvioesitykseen. Asiaan palataan syksyn kehysvalmistelun yhteydessä.

Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (28.90.22) 0,2 milj. €

- Määrärahalla toteutetaan kuntien hallinto-ja palvelurakenteisiin sekä talouden uudistamiseen liittyvää kehittämistyötä sekä kuntia ja maakuntia yhteisesti koskevia kehittämishankkeita

Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (28.90.32) 30 milj. €

- Määrärahaa käytetään kuntien ja kuntayhtymien digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin. Määräraha on siirtoa peruspalvelujen valtionosuudesta momentilta 28.90.30. Vuonna 2019 tukea kohdistetaan etenkin kuntien henkilöstö- ja taloushallinnon digitalisointiin.